

Nagelaten geschrift

van

Hendrik Terlouw

Overleden te Ouderkerk a/d Yssel

16 januari 1931

door

ds. M. Hofman

predikant van de Gereformeerde Gemeente

te Krabbendijke

Stichting de Gihonbron

Middelburg

2003

Het was in de maand januari van dit jaar (1931), dat ik bezoek kreeg van sommige vrienden uit Nieuwerkerk aan den IJssel. Een hunner, een zoon van hem, - die in dit werkje een korte levensschets aanbiedt van de weg, welke de Heere met hem gehouden heeft, - had vóór zijn vertrek een vraag, die mij aanvankelijk vreemd scheen, maar bij nadere toelichting van de betrokken persoon voor mij bij vernieuwing een lichtstraal wierp op de wonderlijke leidingen des Heeren met Zijn volk, hier in het doorreizen naar de eeuwigheid.

De vraag hier bedoeld hield in, een verzoek van zijn vader om na zijn dood de laatste eer aan zijn stoffelijk overschot te bewijzen, door het grafwaarts te helpen brengen en voor de familie en de vrienden de begrafenis te leiden. Alleen bij nadere toelichting kon ik er achter komen wie dezès mans vader was. De toelichting was als volgt:

Ik had in de maand juli van 't vorig jaar (1930) een avondbeurtje vervuld te Nieuwerkerk en in het huis waar ik logeren zou, was ik voor de dienst bezocht door een oude man, die in zijn gesprek met mij, zowel als later in de dienst onder het gehoor van de prediking des Evangelies, bijzondere vertroosting en onderwijzing had mogen genieten. Met opening had de oude vriend de weg verteld, die de Heere met hem gehouden had en met zielsgenoegen de prediking gevolgd, zodat er banden gevallen waren, die hij niet kon verklaren en bij hem de begeerte deed rijzen, dat die man op wiep hij zoveel betrekking gevoeld had, hem ter laatste rustplaats zou helpen brengen. Ik, ontsteld en verwonderd, kon evenwel wegens drukke ambtelijke werkzaamheden en de mogelijkheid voor ogen houdende, dat onverwacht, en geheel ongelegen een doodstijding mij geworden zou, het niet beloven.

Maar zie, juist een week later viel de slag voor de kinderen Terlouw en verwisselde hun vader de strijd van hier beneden met de eeuwige zegepraal. En - de gehele toedracht zou te lang zijn - wederom kreeg ik de mondelinge uitnodiging van de mij onbekende familie, met de kennisgeving van het uitdrukkelijk verlangen van hun vader als bovengenoemd en het vriendelijk verzoek van de overblijvenden om toch zo mogelijk in te willigen, wat zij begeerden.

En ja, de Heere opende de weg, en ik mocht de bezwaren overwinnen om, door betrekking gedreven, het voorrecht te hebben een Koningskind grafwaarts te brengen. Al was de reis groot en zeer ongewoon, van Zeeland uit een begrafenis te leiden in Holland, zo heb ik de voorzienigheid des Heeren in acht nemende, mij op de 21^e januari naar Ouderkerk aan den IJssel begeven en daar een haast onbekende met een onder grote belangstelling grafwaarts te helpen brengen. Met veel opening en gemakkelijkheden mocht ik zowel aan 't sterfhuis als op de dodenakker de aanwezigen op de grote en onschatbare, maar tevens voor ons allen onmisbare weldaad wijzen, hier op aarde met God en ons zelf bekend gemaakt te worden en kennis te krijgen aan het gezegende Borgwerk van Christus, in en door Wiens Goddelijk rantsoen en opgewogen gerechtigheid alleen vrede met God te verkrijgen is en een zalig verscheiden van de aarde daarop volgen zal.

Waarde lezer, wat zeggen zulke voorvallen ons toch veel. De gemeenschap der heiligen, wel verflauwd in onze droeve dagen, is toch niet geheel weggenomen; de liefde, schoon verkoud, toch niet geheel uitgeblust; de vrucht op de prediking wel schaars, maar toch nog zichtbaar. In de donkerste tijden blijft het overblijfsel naar de

verkiezing der genade en is de Heere Zijns Woords gedachtig: *“Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.”*

O, wat zal de ontmoeting van de zwervenden en bestreden pelgrim van de aarde toch heerlijk zijn als de aardse tabernakel ineen zal storten en daarmee het lichaam der zonde zal afgelegd en moeite en zorgen, maar ook ongeloof en moedeloosheid voor eeuwig overwonnen zijn. Wat zal dat volk, dat hier menigmaal vreesde, dat hun werk geen waarheid was, en die onder aantijgingen van Satan en weinig licht over ontvangen genade hun einde met vreze en bedeesdheid dikwijls tegemoet zagen, wat zal dat volk weten, wat ze voor de Troon doen zullen als ze ingehuldigd zijn in het Vaderhuis en hun Heere en Koning in heerlijkheid aanschouwen zullen. Zij zullen dan in zalige aanbidding en verwondering de gegeven kroon aan Jezus' voeten werpen en nooit moede worden, dat zalige Hallelujah te zingen: *“Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed.”*

Maar ik zou haast te lang worden, zonder in aanmerking te nemen, dat het maar een “voorwoordje” is. Nog dit in 't kort: De familie Ter Louw heeft mij later verzocht, als 't kon, een achtergelaten geschrift van hun vader voor de pers gereed te maken. Nu, dat vereiste veel werk, temeer daar hun vader, terwijl hij in zware geestelijke strijd verkeerde het hoofdzakelijk opstelde. We moesten veel zinnen omzetten en enkele toelichtingen van de familie vragen, die ze gaarne verstrekten, om het tot een kort geheel te maken. De eenvoud en de ongeleerde Galileër spreekt dan ook duidelijk als op elke bladzijde.

Maar in dit alles: “Zoek naar het goud en laat het hout, hooi en stoppelen voor degenen, die de woorden en letters ziften willen. Zie en bewonder de genade Gods aan een petroleumventer van Ouderkerk bewezen, en pas u zelf aan, of gij iets kunt vinden, dat u met hem gemeen hebt, die nu in de reien der verlostten zijn stem paart aan de zangers van het Jeruzalem, dat boven is. En zo gij hoopt even dierbaar geloof met al de heiligen verkregen te hebben, wacht dan op die ure, dat ook gij verlost zult worden om altijd bij de Heere te wezen.”

Dat de Heere deze bladzijden ter vertroosting, lering, en ontdekking stelle, is de biddende wens van

Uw U heilzoekende vriend,

M. Hofman

Krabbendijke, september 1931

KORT OVERZICHT VAN HET LEVEN VAN HENDRIK TERLOUW

23 April 1853 werd Hendrik Terlouw te Nieuwerkerk aan de IJssel geboren. Hij was de elfde van het veertiental kinderen van Teunis Terlouw en Maria van der Graaf. Zijn ouders waren oppassende, nette mensen voor de wereld. Met ijver arbeidde Teunis voor zijn groot gezin. Zelfs de zondag werd helaas! tot een werkdag gemaakt. Ook Hendrik, die op een steenfabriek werkte, volgde meermalen dat verkeerde voorbeeld niettegenstaande hij reeds op zijn tiende jaar diepe indrukken omdroeg van dood en eeuwigheid.

Op 22-jarigen leeftijd huwde Hendrik met Neeltje van de Vlist, die een jaar jonger was dan hij, en die een Godvrezende vader had. Zes jaren heeft dit echtpaar op de steenfabriek gewoond. Toen kon Hendrik niet langer op zondag werken. Hij trok naar Rotterdam om als los werkmans 't brood te verdienen. Met vele zuchtelingen zocht hij ander werk. Dit verkreeg hij te Capelle aan de IJssel op een scheepswerf. Hier wonend bezocht Terlouw veel de gezelschappen, o.a. bij de heer Zegmond.

In 1885 vestigde Terlouw zich te Ouderkerk, waar hij petroleum ventte. Onder hij zware overtuigingen verrichtte hij zijn werk. Zelfs werd voor een wijle zijn verstand gekrenkt. Na zijn herstel bezocht hij weinig de kerk meer. De laatste jaren kwam daarin echter weer enige verandering.

Opmerkelijk was het voor ieder, die met hem omging, hoe de Heere hem voor zijn sterven voorbereidde en los maakte van de wereld. Omstreeks december 1930 openbaarde zich kanker in de maag, welke ziekte zeer smartelijk is, maar voor hem, evenwel gemakkelijk te dragen was. Maar de Heere ondersteunde hem. Drie uren voor zijn sterven werd hij zeer veruimd. Uit een flauwte weder bijeenkomend, sprak hij duidelijk verstaanbaar:

*“Heer’, mijn God, ik zal u loven,
Heffen 't ganse hart naar boven;
'k Zal Uw naam en majesteit
Eren tot in eeuwigheid.”*

Bij zijn laatste snikken stak hij de hand omhoog.
16 Januari 1931 is hij de eeuwige rust ingegaan.

Ouderkerk aan den IJssel, 17 November 1886.

*“Mijne is de wereld, en hare volheid.”
Psalm 50 vers 12b.*

Lieve kinderen!

Het is een groot voorrecht voor een ieder, of wij oud of jong zijn, overal de Heere in te erkennen. De Apostel zegt uitdrukkelijk: *“Hetzij dan dat gijlieden eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het al ter ere Gods.”* Daartoe hebben wij nodig, dat God ons hart vernieuwt, en ons steeds bewaart als reizigers naar de grote, nimmer eindigende eeuwigheid.

Voor hen, die hier God hebben gehaat en gevloekt, zal het eeuwig nacht zijn; zij zullen een eeuwige vervloeking wezen. Hoe groot zal het onderscheid zijn tussen hen, die de Heere vrezen en die buiten de Heere Jezus zullen sterven. Neemt het voorbeeld van de rijke man en van de arme Lazarus. Welk een verschil, geliefde kinderen! De arme werd gedragen in Abrahams schoot; de rijke man sloeg zijn ogen op in de hel, waar geen druppel water werd gegeven tot verkoeling van zijn tong. O, wat moest ons dat toch als een zwaar gewicht op het hart drukken. Zo moest het wel zijn bij een iegelijk onzer. Maar wij leven maar voort en zeggen met onze daden: *aan de kennis Uwer wegen hebben wij geen lust.* Wat zal het toch verschrikkelijk zijn als wij opgeroepen zullen worden voor de eeuwigheid, waar geen verzinnen meer zijn zal.

Niet waar lezer, of lezeres, die dit eenvoudig geschrift ter hand moogt krijgen. De Heere kent ons; Hij weet van verre onze gedachten en hoe diep ellendig wij zijn in onszelf. Wij zoeken maar ons zelf te behagen en dat is voor de Heere een walg, zo wij Hem niet leren vrezen. Bijna alle mensen zijn vroom in hun eigen oog, zo zij niet vervallen in de vreselijke Godverloochening, gelijk geschreven is van de goddeloze, die zegt in zijn hart: *Er is geen God.* Maar zij allen zullen eens moeten horen dat ontzettend woord: *Gaat weg van Mij, gij vervloekten in het eeuwige vuur.* O, zouden wij het volk niet gelukkig achten, dat de lieflijke taal zal horen: *“Komt in, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u is weggelegd van voor de grondlegging der wereld.”* De Heere is hun enige troost beide in leven en in sterven. Och, nam de Heere ons af wat wij te veel hebben. Ik begeer wel van de Heere, Hem achteraan te komen als een van Zijn schapen, en in Zijn wegen te wandelen.

*Hij, die op U vertrouwt,
Uw wetten onderhoudt.
Vindt daarin groten loon.*

Maar ik leer bij de dag in de ervaring, zoals de godzalige dichter vervolgt

*Maar Heer', wie is de man,
Die op 't nauwkeurigst kan
Zijn dwalingen doorgronden.*

En dan zucht mijn ziel met dezelfde dichter:

*O, Bron van 't hoogste goed,
Was, reinig mijn gemoed
Van mijn verborgen zonden.*

Ik gevoel zo, dat de Heere het echter nooit om mij of enig schepsel doen kan, maar alleen om Zijns groten Naams wil. Och, als Hij nog eens op mocht staan om de twistzaak van mijn ziel te twisten, waar 't toch alleen van binnen om gaat, wat zou 't mij dan hinderen, dat ik een verachte fakkel was bij anderen? De goddelozen noch de vormelijk godsdienstige wereld kan toch dat volk dragen, maar de Heere zegt: *“Wie zijt gij, die u vreest voor de mens, die sterven zal of voor des mensen kind, dat hooi worden zal? Hij maakt toch al Zijn vijanden tot stof; ze zijn als kaf van de dorsvloer; hun adem is in hun neusgaten, ja Hij snijdt de geest der vorsten af als een druiventros.”*

En dan? De Zone Gods Zelf zegt het: *“Dan zullen velen menen in te gaan, doch zullen niet kunnen.”* Denk slechts aan het natuurlijk beeld: Als wij hier kennissen bezoeken en wij worden buiten al opgewacht met een vriendelijk woord: *“Komt binnen.”* Hoe aangenaam en verkwikkend is dat, hoe gevoelig en gemakkelijk is het een vriendschappelijk onthaal op de wereld te vinden. Maar, hoe zal 't dan meevallen voor Gods arme volk, als zij de stem van hun Heere zullen beluisteren: *“Komt in, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat voor u bereid is van voor de grondlegging der wereld.”* Maar nu, nu wij hier nog op aarde zijn, worden wij vriendschappelijk van Zijntwege genodigd om in te gaan tot Zijn dienst, om Satan, wereld en zonde te verlaten en Hem te kiezen, Die ons leven en gelukzaligheid toch alleen beoogt. De Heere Jezus zegt: *“Ik heb u willen bijeenvergaderen, gelijk een hen haar kiekens onder de vleugelen vergadert.”* En o, dan dat weigeren: *“gij hebt niet gewild.”* Wij zeggen hier niet te veel; 't is Zijn eigen Woord, want: vreselijk zal 't toch zijn in de handen des levenden Gods te vallen. Hoe zucht mijn ziel gedurig: *“Och Heere, ruk toch uit mijn harte en breek toch af in mij al wat u tegen is en U mishaaft, want in mij woont geen goed.”* Ik moet maar gedurig zien en voor de Heere belijden, dat ik een dwalend en afhoererend schepsel ben, die tot hinken en zinken dagelijks geneigd is.

Maar hoe zoet wordt mijn ziel dan soms verkwikt, als de Heere mij soms bepaalt, hoe ook de Bijbelheiligen zulk een weg passeren; zoals het mij van morgen gebeurde, toen ik wakker werd met Davids ontboezeming:

*Gelijk een schaap heb ik gedwaald in 't rond,
Dat onbedacht zijn herder heeft verloren.
Ai, zoek Uw knecht, schoon hij Uw wetten schond,
Want hij volhardt naar Uw geboôn te horen.*

Och, hoe dierbaar is het toch, als wij onzen toestand in Gods Woord mogen getekend vinden en het de Heere behaagt zulks over te drukken. Als wij dan aansluiting vinden aan de belijdenis der heiligen, krijgen wij ook aansluiting aan hun vertroosting. zo gebeurde het mij op een anderen keer, dat ik verward zat onder allerlei inblazingen van binnen en van buiten, toen, ik mijn verzuchtingen om uitkomst de Heere mij bepaalde bij 't volgende versje (Ps. 120: 1):

*'k Riep tot de oorsprong aller dingen,
Tot God in mijn bekommelingen;
En Hij verhoorde mijn gebeden,*

*Naar Zijne goedertierenheden.
O, Heer' doe mij de strik ontglippen
Der veinzerij en valse lippen;
Behoed mij voor de bitse tong,
Die mij met leugentaal besprong.*

O, wat een onschatbare weldaad, dat de Heere aan een zondig, onrein schepsel als ik ben, nog ten goede gedenken wil.

Soms staan mij duidelijk voor ogen de zonden mijner jonkheid. Alle dingen betamen en passen niet te zeggen, maar wat een monster was ik toch in de zonde; hoe snood heb ik de Heere beledigd, de wereld en mijzelf gediend en de zonde als water ingedronken. Maar, o, wonder van vrije genade, dat mijn ogen voor mijn verloren toestand opengingen. Wat had ik het benauwd, toen ik mijn afgelegde weg voor ogen kreeg, gepaard met een gezicht van Gods rechtvaardigheid en heiligheid, waaronder ik zodanig verteerde, dat mijn vermogens tijdelijk gekrenkt werden. Men meende, dat ik ziek was, maar och, een natuurlijk mens weet niet wat zielsziekte is: een beroerd gemoed, tegen een heilig en rechtvaardig God gezondigd te hebben. Menigmaal kwamen mijn eigen betrekkingen met burens en vrienden om mij heen om mij te troosten en zeiden: *“u moet u dat zo niet aantrekken. Als u netjes en godsdienstig bent, zal alles wel goed komen.”* Maar wie zal een verslagen geest opheffen? Wie zal de wonde, van God geslagen, helen? Dat heeft zelfs de dokter geprobeerd om mij uit 't hoofd te praten en mij met geweld medicijnen in laten geven om mij beter te maken van een kwaal, waarvoor hij in zijn ganse apotheek geen medicijnen had. En och, wat had het er slecht uitgezien, als ik van mensen had moeten geholpen worden. O, was die dierbare Heere Jezus niet tussen beide gekomen; had Hij de balsem Gileads niet in mijn vuile zielewonden doen druipen, ik was in mijn ellende, ja in mijn wanhoop vergaan tot in de onderste hel, waar ik rechtvaardig thuisbehoorde.

O mensen, die dit ooit mochten lezen, kon ik u toch maar zeggen, wat het is te gevoelen te zijn, wat God van hem zegt, dat hij is. Hij is tot alle goed werk onbekwaam; hij is ook geneigd tot alle kwaad; en dat alle kwaad sluit in zich, dat er geen zonde ter wereld is, of zij woont in 's mensen hart. Een kind des duivels, vol van alle bedrog en arglistigheid, een vijand van alle gerechtigheid. En dat nu te zijn, zoals alle mensen, is in belijdenis gemakkelijk, maar dat te worden voor God, doet het vlees soms van de beenderen teren en uitroepen: *Mij is zeer bange.*

Maar o, hoe groot en wonderlijk is het, dat het op de markt van vrije genade anders toegaat dan wij hier op aarde wat kopen in een winkel. Daar wordt betaald en omgeruild; geld gegeven voor waar, die wij nodig hebben. Maar hier krijgt die vuile zondaar, die niets kan opbrengen dan bergen van schuld en zelf een modderpoel van zonden is, alles om niet. Hoe dierbaar is het te mogen blikken in dat zoete versje:

*“Eis van Mij vrijmoedig,
Op Mijn trouwverbond.”*

En dat verbond, dat trouwverbond, de enige grondslag waarop genade en barmhartigheid geschonken kunnen worden, waarin de deugden Gods tot hun recht gebracht worden, omdat Christus van het Verbond met Zijn hart is Borg geworden en

voor zulke vloekwaardige in zichzelf maar door God van eeuwigheid uitverkoren zondaar Zijn hemeltrou heeft verlaten en Zijn dierbaar bloed heeft uitgestort tot een kostelijke losprijs voor hun zielen. O, dat wonder, een volk zo moedwillig afgefallen, zo snood al het goed huns Heeren doorgebracht; vloek, toorn, dood en hel zich waardig gemaakt, zo vrij en soeverein om Zijns Zelfs wil getrokken uit de macht der duisternis en overgezet in Zijn gezegend koninkrijk. Zeker zijn en blijven zij arm in Zichzelf, maar ze zijn toch rijk in God en mogen bij tijden geloven: *Wat is 't vooruitzicht schoon!* Hier heb ik ook geleerd, hoe Jehova de Schepper is van hemel en aarde en als Hij zich verlustigen wil in de werken Zijner handen die alle op aarde, in de lucht en zee de Zijne zijn, dan zonderde Hij een dag af, die Hij de mensen tevens gaf als Rustdag, welken Hij heiligde en zegende om de mens in gedurige en heilige overpeinzing van de grote Schepper een dag van blijdschap en genot in Hem te verschaffen. Maar o, wat die dag ontheiligd is, wat hij doorgebracht wordt in ijdel en zondig vermaak om het vlees te voeden!

Hoe heb ik mij over dit alles diep weg geschaamd en is tevens een brandend verlangen in mijn binnenste ontstoken om nu die dag des Heeren onder de zuivere bediening van Zijn dierbaar Woord door te brengen, waar God op 't hoogst verheerlijkt wordt en de zondaar op 't diepst vernederd. Maar o, wat laat dat in onze dagen ook veel te wensen over. Het is wel rondom ons, alsof de mens op de troon gezet wordt en de Heere op de voetbank. Wat worden er een goede mensen gekweekt door hedendaagse leraars, in plaats van ze te ontbloten en ze in hun schaamte en schande te ontdekken opdat er zodoende plaats voor Gods barmhartigheid in Christus komen mocht. O, wat zullen er toch duizenden bedrogen uitkomen, die hier een hemel voorgespiegeld is en die toch een hel, een eeuwig verderf zullen krijgen en van de Rechter zullen horen: *“Gaat weg van mij, Ik heb u nooit gekend.”* Hoe schrikkelijk is het te verleiden en vreselijk zal het zijn verleid te worden. 't Is waar, die daar in onze dagen nadruk op leggen worden gehaat en vervolgd; vertrapt en vertreden, als stijfhoofden uitgekreten, maar hoe kort zal 't maar duren, dat de Heere die ellendigen zal vrijmaken van 't geweld en de listen der boze vijanden en hun verwaardigen Zijn groten Naam in 't volmaakte eeuwig te zingen. De gedachte daaraan kan mijn ziel vervoeren. De zonden voor eeuwig te niet gedaan, moeite en verdriet vergeten, tegenstand en vijandschap van de naburen weg, volk bij volk en onderdanen bij Koning, en dat voor eeuwig.

En dat nu niet, omdat wij beter zijn of waren. O nee, van nature zijn we maar hellewichten en van dezelfde afkomst. Ik werd daar deze week nog bij bepaald, toen ik aan het water stond. Ik zag als in die diepte en nam waar die zware stroom, die alles schier meesleurt. Ik dacht toen aan de zondvloed, toen de gehele aarde zulk een zee was geworden, doordat de Heere de sluizen des hemels en de fonteinen des afgronds om 's mensen zonden geopend had. 't Kwam mij zo voor, hoe de mensen geroepen en alarm gemaakt zullen hebben toen de stromen hun genaakten om nog een weg ter ontkoming te vinden. En zo zal 't toch voor alle onbekeerden te eniger dage wezen: *“Er zal geen plaats wezen om te schuilen, geen rots om in te vluchten.”* Maar ik achtte mijzelf die stromen en vloedden van Gods toorn ook waardig en zag mij nog als tussen en onder stromen liggen toen de Heere mij een genadige overdenking gaf van 2 versjes uit Ps. 86:

*“Neig, o Heer!, Uw gunstig' oren,
Om mij in mijn angst te horen.
'k Ben ellendig, diep in nood,*

*Gans van heul en hulp ontbloot.
Hoed mijn ziel, Gij zijt almachtig
En ik ben Uw gunst deelachtig
O, mijn God, die mij aanschouwt
Red Uw knecht, die U vertrouwt.*

*Wie toch is als Gij, weldadig
Wees mij dan, o Heer', genadig,
Want mijn roepen en geklag
Komt tot u de ganse dag.
Wil de ziel Uws knechts verblijden.
Ondersteun hem in zijn lijden.
Want ik hef mijn hart en oog
Trouwe God tot u omhoog."*

Ik mocht mijzelf, mijn toestand vinden in de klaagtonnen van David: "*ellendig, diep in nood*, maar ook roepende tot God, tot een almachtig, genadig en goedertieren God om uitkomst en redding voor mijn ziel." En zo gaat het met mij: dan zuchtend, wenend: *ik ellendig mens*; dan hopen en betrouwend op God, Die de doden levend maakt en de dingen roept die niet zijn alsof zij waren.

Soms gebeurt het mij, dat ik lezen wil (ik ben in benarde toestanden nogal gewoon veel naar de Bijbel te grijpen) maar dat ik bij mijn lelijk en gans melaats bestaan bepaald word, dat ik haast niet durf het Heilig Woord in mijn handen nemen. Het verdoemelijk eigen kruipt toch overal tussen; al wordt in onze donkere dagen met zulk een taal gespot.

Maar, 't is o zo'n wonder, als de Heere zulk een, die tot niets deugt onderwijzen wil uit Zijn eeuwig Getuigenis en hem leren, dat Jezus zondaars zalig maakt. Als ik mij te slapen leg, gebeurt het, dat ik zuchtend en vragend ben in plaats van slapen en zucht: "*Och Heere Jezus, wil U in dezen nacht eens aan mij openbaren en onder mijn dak inkomen*"; dan kan 't soms wezen, dat ik benauwd, beangst en verschrikt word, alsof de hel voor mij open staat of de dood vlak bij mij is. Ik heb het gehad, dat ik van benauwdheid mijn bed uit moest en met de handen aan mijn hoofd de kamer doorliep als een razende en eindelijk van naarheid op de vloer neerviel. En zie, als ik dan met een gebroken hart mijn klachten uit mocht brengen voor Zijn aangezicht, openbaarde Zich de Heere Jezus als mijn schuldovernemende Borg, als de Middelaar Gods en der mensen, dat is tussen God en mens, om zich te verklaren nedergedaald te zijn voor zulke doodschuldigen ja om te zoeken zalig te maken dat verloren lag.

Een weinig daarna ben ik ingeleid in Jacobs visioen of droom van die grote ladder, die van de aarde tot de hemel reikte. God Zelf boven aan de ladder staande, zo vernam ik, dat Christus de ladder betekende, om onze schuldige zielen tot God te brengen en tot Hem weder te brengen. O, hoe zuchtte dan mijn ziel om die vrede en gunst te verkrijgen, die alleen in en door Jezus Christus de zondaar om niet geschonken wordt.

O, vrienden en lieve kinderen, wat hebben we toch nodig, dat de Heere ons dagelijks maar veel en dieper ontdekt. Onze wettische gerechtigheid toch is een walg in Zijn heilige neusgaten. Van ons, onze goede hoedanigheden, komt toch niets in aanmerking bij Hem, zelfs onze deugden en gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed. Hoe zou de Heere ons dan uit genade kunnen rijk maken met het Zijne, zolang wij vol zitten van het onze? En aangezien Hij onze gedachte weet en kent, zo kunnen

we Hem nooit bedriegen. Hij weet wat in de mens is, Hij kent van verre onze gedachten. En is zulks voor een werkheilig schepsel tot verschrikking, het is tot troost voor Gods arme volk, dat Hij hen kent en weet wie ze zijn, waarom zij zich ook vrij open en bloot voor Hem kunnen neerleggen zoals de dichter zingt:

*“Hij weet wat van Zijn maaksel zij te wachten,
Hoe zwak van moed, hoe klein wij zijn van krachten,
En dat wij stof van jongs af zijn geweest.”*

O, dat laag bukken voor de Heere is toch zo dierbaar voor de ontdekte ziel. In zijn eigen louter niet voor Hem te liggen, daarin toch ligt een troost, die de genadeloze belijder niet kent.

Weliswaar vindt de ziel daarin veel tegenkantingen. Zie maar in Job, hoe zijn eigen huisvrouw hem in zijn nederigheid en invallen voor de Heere kwam te bemoeilijken en zelfs zijn vrienden hem kwelden en het voor lieten komen alsof de Heere Zijn volk zo niet beproefde. Wat heeft Gods volk toch nodig in de oefening van het leven hetgeen de Heere eens Paulus als antwoord op zijn aanhoudend gebed toezei: *“Mijn genade is u genoeg; want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht.”* Hoe dierbaar maakt de Heere Zijn Woord over al Zijn volk waar: *“Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en het Verbond mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer.”* Maar deze verbondsbeloften kunnen nooit voor enig mens van toepassing gemaakt worden, tenzij hij eerst - en zulks komt gedurig terug - als een onrein en walgelijk schepsel zichzelf leert kennen; zich verfoeiend in stof en as voor dat hoge Wezen en niets van zichzelf denken dan hetgeen de Heere in Zijn Woord van hem getuigd.

Mochten ook de rijken der aarde het geloven, dat zij niets vóór hebben bij de armen. Immers zegt de Heere: *Mijns is het goud en het zilver en Ik geef het aan wien het recht is in Mijn ogen.* Op zijn best beheren wij maar eens anders goed als rentmeesters en zijn aan de groten Eigenaar rekenschap verschuldigd. Hoe bevreesd was toch David voor zulke zonden, zich te verhoovaardigen op de gaven des Heeren, dat dit hem bidden deed in Ps. 19:

*“Weerhoud, o Heer' Uw knecht,
Dat hij zijn hart niet hecht
Aan dwaze hovaardij.
Heerst die in mij niet meer,
Dan leef ik tot Uw eer
Van grote zonden vrij.”*

Bij de overdenking van de weg des Heeren met mij, onwaardig schepsel gehouden, denk ik nog aan een morgen, dat ik ontwaakte met de Schriftwoorden: *“Bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken.”* Waarop mijn ziel uitriep:

*“Welzalig, die Gij hebt verkoren,
die G' uit al 't aards gedruis
Doet naderen en Uw heilstem horen,
Ja, wonen in uw huis.”*

Hierop viel op mij een grote vreugde en blijdschap, die ik niet uit kan drukken bij het invallen van deze regels:

*“De bergen zullen vrede dragen,
De heuvels 't heilig recht
Hij zal hun vrolijk op doen dagen
Het heil hun toegezegd.”*

Hoe wordt het dan voor de ziel bewaarheid, dat het in geen *“pralen”* bestaat, maar juist dáár waar de ziel het meest geniet, zij het reinste weet te zeggen. Er is dan meer aanbidding en bewondering dan woorden het naar buiten kunnen openbaren. Maar ook komt daarin uit, dat later eerder de stenen zouden spreken dan zo een zwijgen, als 't gaat om de eer van zijn grote Koning. Maar wat zullen veel praters over de Godsdienst met kennis, gaven en welsprekendheid hier bedeed, van beschouwing niet vreemd, toch eens verstommen als 't blijken zal dat al hun godsdienstig gepraat winderige woorden waren zonder zaken of praktijk.

Op een anderen morgen werd ik wakker met een goedertieren gedachte van de Heere, en zag, dat het al Zijne ontfermingen waren, dat Hij ons vaderland nog droeg en spaarde in Zijn Goddelijke lankmoedigheid. Ik moest toen maar veel bidden om verstand met Goddelijk licht bestraald om het rechte begrip van onze schuld en dwaasheid te mogen hebben en tevens van Zijne goedertierenheid en lankmoedigheid over ons. Een recht begrip hebben wij toch nodig van de daden des Heeren, zowel belangende het gemeen, als ook van ieder in 't bijzonder.

En over dat laatste nog iets. Ik had het zeer bang van binnen en van buiten en heug mij tijden, dat ik in het bed gehouden werd, met touwen gebonden, slagen van burens ontving, zodat mijn ogen met bloed belopen waren, mijn lichaam allerlei incidenten vertoonde, zodat ik gedurig dacht te sterven. En dat alles kost het, als wij de keuze doen om de Heere te dienen: *“de vuistslagen van Satan, de beschimpingen Moabs en scheldwoorden der Kinderen Ammons.”* Maar o, de Heere had nog geen lust aan mijn dood. 't Water kwam gedurig *aan*, maar niet *over* de lippen.

En hier moet ik nu buiten vallen: ik was dat al ja duizend maal meer waardig te dragen en kon met dat alles, al had ik duizend doden moeten sterven, mijn zaligheid niet verdienen noch verlossing teweegbrengen; was zulks niet gedaan door de dierbare Heere Jezus, 't was voor eeuwig voor mij kwijt geweest. Maar 'k wil hier zeggen: *“die ooit die keuze gedaan hebt of nog doet: Vreest toch geen der dingen, die gij lijden zult. Al zal de duivel enigen van u in de gevangenis werpen. . . 't is maar een verdrukking van tien dagen, de Heere zal zeker met de verzoeking de uitkomst geven.”* En nu heb nòch ik, nòch enig schepsel ergens in te roemen (want die roemt, roeme in de Heere). Maar welk een wonder is 't voor mij, dat ik nog weder gezond mag wezen naar 't lichaam en nu voortdurend in mij woont een innerlijk verlangen om maar die korte tijd, die er nog overig is, tot ere Gods te leven. Al kan ik Hem niets wedervergelden of toebrengen, o nee; Hij heeft ook niets van mij, noch van een schepsel nodig. Maar juist daarom, omdat Hij instaat voor Zijn eigen werk en dat nooit loslaat, noch dezulken, die Hij in Zijn handpalmen graveerde, ten prooi laat aan Satan of overgeeft aan zichzelf, ligt het gezegende oogmerk Gods, de verheerlijking van Zijn groten Naam daarachter, want: *“Hij heeft alles gewrocht om Zijns Zelfs wille, dat is tot Zijne heerlijkheid.”*

En ga ik nu terug naar mijzelf; och, mijn hart is nog niet anders dan een verdorven springader van allerlei boosheid. 't Is als een bedorven put in de grond, wier water voor geen mens of beest deugt.

Ik herinner mij, hoe ik vroeg in mijn jeugd diepe indrukken had van dood en eeuwigheid en dat ik als kleine jongen naar de schuur liep van benauwdheid en daar op mijn knieën viel en bad om bekering aan de Heere. Maar och, wat komt er van zoiets terecht? Wat al vleselijke indrukken van een vleselijk gemoed kunnen de mensen ontroeren, waar nooit meer van gehoord wordt. Maar daar de indrukken waarlijk van de Heere zijn, daar zal de Heere toch op Zijn tijd terugkomen en die ziel arresteren en bearbeiten tot zaligheid. Maar 't ging met mij zó, toen ik negentien jaar was en ik de loting voor de militie moest bijwonen, was ik bij al de indrukken zó goddeloos geworden, dat ik boven anderen in zonden wilde uitblinken.

O, kinderen, en u die dit leest, niet anders dan met diepe schaamte denk ik daaraan terug en is 't mij op heden nog een wonder, dat ik nog ben, die ik ben. Ik zou met de kerk wel willen uitroepen *“'t Zijn de goedertierenheden des Heeren, dat wij niet vernield zijn.”* Maar ook, als dat alles zo voor ogen gesteld wordt, wel met David willen uitroepen: *“Gedenk niet der zonde mijner jonkheid.”*

Maar zoals nu voor Gods volk eenmaal het moment aanbreekt, dat de Heere ze te sterk wordt, zo zal ook eenmaal de mate der ongerechtigheid vol worden over al degenen, die in hun zonden sterven en dan? O, wat zal 't dan vreselijk wezen, geen tijd van genade, boetvaardigheid en veel minder van verlossing meer te vinden.

Maar om nog even terug te komen op die dagen mijner jeugd. Toen ik twintig jaar oud was, kreeg ik verkering met een meisje, die een Godvrezende vader had. O, wat de Heere toch al wonderlijke wegen en middelen soms doet samenlopen om Zijn gezegende einden te bereiken. Maar wat een mens stijf, hard, vijandig en goddeloos is? Geen woorden weet ik daarvoor te vinden. Ik heb nog anderhalf jaar volgehouden in de goddeloosheid voort te leven. Waar toch vraagt de mens naar? Niet naar waarschuwingen of vermaningen, kloppingen of roepstemmen uit- noch inwendig. En menigmaal is het mij een wonder van achteren, dat de Heere de aarde niet heeft doen splijten op de plaatsen, waar ik Hem zo schrikkelijk beledigde om mij met Korach, Dathan en Abiram ter helle te doen varen.

Ik vertel u dat niet, mijn kinderen, opdat gij 't na zou volgen, maar opdat gij u van 't pad der zonde af zou keren; want waarlijk, de Heere is waardig gediend te worden. Zijn dienst is een zalige dienst, die al Zijn kinderen nog nooit verdrotten heeft.

Mij valt dat versje zo in uit Ps. 91:

*“Hij, Die op Gods bescherming wacht,
Wordt door de hoogsten Koning
Beveiligd in de duisteren nacht,
Beschaduwd in Gods woning.”*

En ik vertel 't u ook niet om te zeggen, dat ik er nu ben. O nee, ik ben nog niet anders dan een enkele dwaas, die de weg niet weet, maar die gedurig in stille verzuchting tot die grote Leidsman komt en zeggen moet: *“Heere, bewaar mij maar voor mijzelf en breng mij daar ik niet wezen wil.”* Wat zal 't toch voor dat volk eens uitmaken, die aardse loopbaan geëindigd te hebben en dan verwaardigd te worden God eeuwig te loven en te prijzen.

Maar zo ik tevoren zeide: ik ging in mijn goddeloos leven voort, totdat *de Heere mij te sterk werd*. En welk een barbaar hij dan wezen mag, hij valt en bukt en buigt als het de tijd der minne is, in Gods raad bepaald. En daarom nooit geen eer aan mij nog aan enig schepsel. Hij zocht en vroeg naar God niet, maar de Heere zocht hem en achtervolgde de wijd vervallen zondaar om de koorden van Zijnen Geest om de ziel te leggen en wie zal Hem dan weerstaan? Maar hoe poogt de duivel hem dan gedurig in zijn netten te verstrikken en te verwarren. Hij had te voren als ik onder indrukken leefde tot mij gezegd als ik getrouwd was, dan kon ik een stil leven hebben en dan de Heere dienen, vanzelf niet anders dan helse listen om de armen mens al dieper en dieper in 't moeras van zonde te doen inzinken en hem door uitstel van bekering naar een betere tijd te doen uitzien in een zorgeloze toestand de eeuwigheid te doen inwachten en hem dan te verschrikken en voor eeuwig te pijnigen. Maar 't is, zoals de Heere Jezus zegt: “Wanneer een sterkgewapende zijn hof bewaart, is al wat hij heeft in vrede. Maar als iemand daarover komt, die sterker is dan hij” en ja. . . . dan is alles in rep en roer, zowel van binnen als van buiten; en zo was 't ook bij mij.

Ik werkte toen in de steenfabriek. Allerlei wegen liepen samen. Mijn vrouw werd ongesteld en kon haar werk niet meer doen. Zelf kreeg ik ontslag, al had ik er twintig jaar gewerkt. En toen mijn baas mij weer voor een jaar terug wilde nemen, zeide ik, dat ik met mijn gezin er niet langer van kon leven. Och, wat is de mens. Ik moet het tot mijn schaamte zeggen: ik durfde niet uitkomen. Want de dag des Heeren woog mij nu zwaar, maar de vreze voor mensen weerhield mij nog om het te zeggen. Wat wordt daar toch zwaar, wat tevoren in roekeloosheid over 't hoofd gezien wordt: de instellingen Gods. Hoe schandelijk wordt die dag door overheden en onderdanen toch ontheiligd en gaan velen hier - zo men zegt - *om den brode*; toch met rasse schreden naar hun eeuwig verderf. Hoe genotvol is het toch voor al Gods volk, als ze daartoe verwaardigd worden om alles voor Hem en Zijn dienst te verlaten en het met die God te wagen, Die zegt: *Mijns is de wereld en haar volheid*. Gewis, zij zullen, al loopt de weg hier soms door het duister en onmogelijke, toch nooit beschaamd uitkomen. Werd er toch rekening mee gehouden hier op aarde, dat de Heere staat boven alle mensen; boven alle patroons en heren en dat de dag aanstaande is, dat zowel werkgevers als werknemers voor de grote rechterstoel van Christus zullen verschijnen om rekenschap af te leggen van alles wat hier op aarde is geschied. Hoe zal Hij dan de twistzaak van Zijn volk twisten en hun recht uitvoeren voor allen, die ze op aarde hebben verdrukt en getiranniseerd.

Maar 't is ook waar, dat de Heere soms veel vrijmoedigheid geeft om voor Zijn naam en zaak uit te komen. Als de ere Gods de hoogste plaats in 's mensen hart inneemt, daar moet de mensenvrees voor wijken. Bij vernieuwing wordt het dan wel eens zoals de dichter zingt:

*“Zijn machtig' arm beschermt de vromen,
 En redt hun zielen van de dood.
 Hij zal hen nimmer om doen komen,
 In duren tijd en hongersnood.
 In de grootste smarten,
 Blijven onze harten,
 In de Heer' gerust.
 'k Zal Hem nooit vergeten,
 Hem mijn Helper heten.
 Al mijn hoop en lust.*

*Laat ons alom Zijn lof ontvouwen,
In Hem verblijdt zich ons gemoed.
Omdat wij op Zijn naam vertrouwen,
die naam zo heilig, groot en goed.
Goedertieren Vader,
Milde zegenader,
Stel Uw vriend'lijk hart,
Op Wiens gunst wij hopen,
Eeuwig voor ons open.
Weer steeds alle smart."*

En zo, lieve kinderen, is het dan met mij zo ver gekomen, dat ik geen weg meer wist, ja, dat ik onder het gezicht van mijn zonden en zware schuld dacht te vergaan om met Sodom en Gomorra onder de vuurgloed van Gods eeuwigen toorn te verzinken. Maar, o, tot grootmaking van Zijn waardige Naam, De Zich zo laag heeft vernederd tot in de nederste delen der aarde, moet en zal ik betuigen, zoals de dichter het zingt:

*"Gij hebt, o Heer', in 't dood'lijk tijdsgericht
Mijn ziel gered, mijn tranen willen drogen,
Mijn voet geschraagd, dies zal ik voor Gods ogen,
Steeds wandelen in 't vrolijk levenslicht."*

O, wat zal 't toch wezen die dierbare Heere eeuwig lof te zingen, die zulk een dwalend schaapje zocht en nog dagelijks zoekt.

Och, lieve kinderen, wat zal het toch voor u uitmaken zonder Borg God te ontmoeten. Weet toch, dat David zegt: *"Al nam ik vleugelen des dageraads en woonde aan de uiterste einden der zee - als ik opvoer ten hemel -of mij bedde in de diepte, overal geleidt Zijn hand."* Overal ziet en hoort hij u, waar gij op aarde zijt, u beweegt of roert.

Maar nu is het ook nog dezelfde God, mijn kinderen, Die overal en ten allen tijde, waar Zijn ellendigen ook zijn, hun kermen en zuchten hoort. Zijn ogen, die de ganse aarde doorlopen, zullen immers zorgen, dat de laatste binnen gebracht wordt? O, roept nog tot de Heere om genade. Wie weet, Hij mocht Zich wenden. Ja, Hij zal Zich wenden, want Hij heeft het beloofd: *"Roep Mij aan in de dag der benauwdheid, Ik zal er u uithelpen en gij zult mij eren."*

Denkt toch eens aan: Als de Heere hier spreekt met Zijn geduchte stem in de wolken des hemels boven ons, hoe verschrikt, beangst de mens dan reeds is.

Uw vader heeft zulke tijden doorleefd, dat de dood zó nabij scheen, alsof 't elk ogenblik het laatste was. Als ik slapen ging, dacht ik niet weer wakker te worden; als ik opstond, dat het de laatste dag was. Soms nachten aan elkander, dat ik niet sliep en mijn kleren nat waren van angst en zielestrijd.

Ja, kinderen, ik heb tevoren reeds gezegd, daar niets mee te verdienen, maar 'k wil u onder 't oog brengen als 't hier reeds zo benauwd is onder 't ongenoegen Gods te liggen, dat 't dan geen wonder is, dat de onbekeerden straks bij 't gezicht van de groten Koning van 't heelal zullen roepen: *"Bergen valt op ons en heuvelen bedekt ons."* En nu kan ik voor mijzelf het niet verder brengen, dan telkens aan Jezus' voeten te komen als in mijzelf een trouweloos en goddeloos schepsel. Was Hij, de Heere voor mij niet, die Hij immer was: *"de Wachter en Bewaarder Israëls, Die niet slaapt of sluimert"*, 't

was nog elk ogenblik met mij voor eeuwig kwijt. En dat is Hij voor mij niet, omdat ik het waardig ben, maar alleen om Zijns zelfs en groten Naams wil. Daarom moet ik maar dagelijks vanwege de goedertierenheden mij weg schamen en dan bidden:

*“Heer’, ai maak mij Uwe wegen,
Door Uw Woord en Geest bekend.
Leer mij hoe die zijn gelegen,
En waarheen G' Uw treden wendt.
Leid mij in Uw waarheid, leer,
Ijv'rig mij Uw wet betrachten.
Want Gij zijt mijn heil, o Heer'
'k Blijf U al de dag verwachten.”*
